

Cu Fănuș Neagu despre tradiții și ambiții

Nu sunt orgolios, nu sunt ambițios, dar sunt încăpățânat. Am alergat două săptămâni după Fănuș Neagu ca să-l atrag într-o convorbire legată de numirea sa ca director general al Teatrului Național din București. Ba pleca la Brăila, „acasă”, ba la Galați ca să-și dea la tipar un volum de proză, ba avea vizionari, ba avea alegeri la Academie, ba ședințe, ba oaspeți.

În sfârșit, l-am prins într-o dimineață în biroul său, cu portretele unor foști directori ai Naționalului, înrămate cam sumar, pe care urma să și le atarne pe perete. Memento? Sprijin moral? Simțul tradiției? Spirit colectiv? N-am încercat să aflu, întrucât riscam să lungim vorba și să-l pierd din nou prin vreo ședință...

Noul director general își tunsese pletele boeme, purta costum și cravată, dar era același Fănuș Neagu: blajin-ironic, cu o dicțiune pentru care orice actor ar lua palme de la regizor, sigur pe el, dar nu într-atât de sigur încât să nu mă întrebe după aproape fiecare răspuns: „așa e?”, „nu-i așa?”, „nu?”, așteptând, cu mai mult sau mai puțin interes, o confirmare. l-am confirmat monosilabic unele răspunsuri, le-am lăsat să plutească în aer pe cele la care nici eu nu aveam vreun răspuns și am tăcut ori de câte ori simțeam nevoia să mă mai gândesc dacă are sau nu dreptate.

■ N-am luat personal, de când apare revista TEATRUL AZI, nici un interviu nimănui. De ce crezi că tu ești primul interviuat de mine?

□ Pentru că suntem din aceeași generație, pentru că noi ducem pe umăr greul literaturii în actuala perioadă și l-am dus în ultimii 20 de ani pentru că noi suntem urșiți sau dăruți de Dumnezeu ca să reinnodăm marea tradiție a literaturii române și pentru că noi, câți am rămas din generația noastră, suntem, peste toate nepotrivirile de temperament, foarte buni prieteni.

■ Generația anilor '60 e decimată. Am rămas foarte puțini. Crezi că mai putem face ceva pentru cultura românească? Ceva fundamental? Sau e rândul altora?

□ Rămânem înainte pe baricadă fiindcă sunt convins că acest sfârșit de mileniu ne aparține tot nouă. Tot noi vom fi aceia care vom da cărțile pe care să le deschidă, plini de speranță, cititorii de la începutul mileniului trei. Am fost și rămânem generația cea mai puternică de după război. Cei ce vin după noi se numără pe câteva degete, și alea rupte. (Credință? Infatuare? Speranță fără acoperire? Vizionarism? Mă abțin.)

■ Ai visat vreodată să fi directorul Teatrului Național? Și ce ai visat în legătură cu asta?

□ N-am visat. Dar visez acum cu ochii deschiși să fac lucruri foarte bune.

■ Crezi că ai să poți să răzbați prin complexul de contradicții și interese din Teatrul Național și, mai ales, să le domini?

□ Sunt aproape sigur că voi izbuti și am mai mulți prieteni la Teatrul Național decât când am venit. Și câțiva dușmani, mult mai înverșunați. Mai ales că țin să fac loc dramaturgiei românești pe această primă scenă a țării, atât celei clasice cât și celei contemporane. Nimeni nu va putea pune piedică acestei dorințe. Am de luptat cu o idee sădită cu dușmănie aici că dramaturgia românească trebuie împinsă în culise. Am de partea mea pe cei mai talentați actori și am împotriva tot rumeșul. (N-am văzut legătura cu întrebarea, dar, așa, l-am scutit de altă întrebare.)

Dacă ați observat, chiar în primele zile i-am adus înapoi pe Mihai Fotino și Florin Piersic și-i voi chema, când voi avea roluri pentru ei, și pe Marin Moraru, Draga Olteanu, Coca Andronescu și Marian Hudac.

■ Crezi că Teatrul Național sub direcția lui Andrei Șerban a mers mai bine? Vei continua sau vei nega direcția predecesorului?

□ Nu voi nega nimic din ce-a făcut Andrei Șerban ca regizor. M-ar bate Dumnezeu. Voi continua linia impusă de el în ceea ce privește dramaturgia universală, dar nu voi disprețui niciodată dramaturgia românească. Trebuie să ne întoarcem la testamentul Văcăreștilor, la litera și sonoritatea lui și mai ales la credința lui. Nu-i admisibil ca Teatrul Național „Ion Luca Caragiale” să nu aibă înscrise în repertoriu **O scrisoare pierdută, D-ale Carnavalului, O noapte furtunoasă**. Apoi **Sânziana și Pepelea, Răzvan și Vidra, Vlaicu Vodă, Apus de soare** și cel puțin câte o piesă a dramaturgilor dintre cele două războaie.

■ Te consideri un bun manager?

□ Nu. Chiar de aceea voi apela la serviciile unui foarte bun manager: Huszko.

■ Cu ce ai început direcția? Cu ce o vei continua?

□ Am început prin a face cunoștință cu actorii și cu doleanțele lor, prin a vedea spectacolele, prin a constata valoarea, jocul actorilor. Încă n-am apucat să vizitez atelierele și să străbat toate sălile. Am găsit că toți actorii și lucrătorii Teatrului Național sunt plătiți mizerabil, chiar neomenește, fapt pentru care am cerut audiență la președintele republicii ca să-i înmănăm un memoriu pentru îmbunătățirea acestei situații. Totodată vom cere forurilor competente reintroducerea sistemului de funcționare a Teatrului Național impus de Ghica.

■ După părerea ta, regizorul este un comandant de pluton care trebuie să-i instruiască cât mai bine pe actori, sau un șef de stat-major?

□ Șef de stat-major. Dar observ cu stupeoare că se poartă, la noi mai ales, tipul de regizor-dictator pe care nu-l interesează talentul actorului, ci numai supunerea lui necondiționată. Asta nu ține de demnitatea generalului, ci de căprărie. A mers treaba, și mai merge încă, fiindcă actorii mediocri și submediocri se lasă oricând biciuiți și umiliți. Dar ce te faci cu marile personalități? (Sărind brusc la altă idee.) Mai toți regizorii, nu numai de la noi, schilodesc textul cum le place. Dacă sunt atât de mari, de ce nu scriu ei textele? Să nu se înțeleagă că doresc să stric disciplina în rândul actorilor. Ar fi inutil să mai vorbim atunci de teatru.

■ Actorii sunt fie personalități, fie nulități. Cum îi vei trata pe unii și pe ceilalți?

□ Cu prietenie, respect și iubire pe cei care dispun de geniu și de talent uriaș, și cu înțelegere și compătimire pe ceilalți.

■ Ești prieten cu Marin Sorescu, ministrul culturii. Amândoi îi suntem prieteni. Vei avea curajul să i-o spui de la obraz dacă nu va face tot ce te aștepti să faci pentru bunul mers al Teatrului Național?

□ l-am și spus-o de câteva ori până acum. M-am adresat dramaturgului Marin Sorescu cu următoarea frază prietenească: „Nu ajuți cât trebuie Teatrul Național, nu vei fi jucat niciodată aici”. De altfel, asta nu privește numai soarta Teatrului Național din București, ci a tuturor teatrelor din țară.

Puține persoane au dovedit darul (neșansa?), precum Andrei Șerban, de a fi în permanență însoțite, în toate demersurile lor, de un

nor pe cât de dens pe atât de involburat de comentarii. Ca în tragediile antice, corul avea o partitură la fel de întinsă ca aceea a eroului principal: îl compătîmea, îl glorifica, îl acuza, îl avertiza, cu un devotament remarcabil (de semn pozitiv ori negativ) față de cauză. Printre subiectele mult dezbătute de „cor“ poate cel mai des reluat s-a referit la faptul că, la București, Andrei Șerban nu a creat, ci a re-creat spectacole ce au avut ediția princeps pe alte meleaguri. Explicațiile au fost diferite, de la „ne disprețuiește, ne oferă mâncare încălzită“ și „e terminat, nu mai e în stare de ceva nou“, până la „este cel mai emoționant gest de dragoste pentru noi, ne oferă tot ce a făcut el mai bun, mai frumos, mai important timp de două decenii“.

Printre explicațiile furnizate, o singură observație (la îndemână, de altfel) nu și-a găsit locul, așa cum era de așteptat: pentru Andrei Șerban, reluarea unui titlu, a unui spectacol nu reprezintă cătuși de puțin o noutate. În 1970, debutul la New York, în Teatrul „La MaMa“, aducea pe afiș două spectacole create inițial în România: Ubu rege (I.A.T.C., 1966) și Arden din Faversham (Teatrul Tineretului din Piatra Neamț, 1967). E greu de susținut – chiar de către cei mai înverșunați detractori – că îi disprețula pe primii săi spectatori americani ori că, în 1970, era terminat. E la fel de greu de argumentat și că alesese dintr-o pornire sentimentală, pentru debutul newyorkez, două spectacole lucrate deja, ca să dăruiască „tot ce a făcut el mai bun, mai frumos, mai important...“ ș.a.m.d. „Antecedentele“ nu se opresc aici. Înainte de a fi montată la Naționalul bucureștean, Livada de vișini a fost pusă în scenă la Lincoln Center din New York, în 1979, cu Meryl Streep („Tony Award“ pentru cel mai bun spectacol de pe Broadway) și a fost reluată la Tokio în 1983. Omul cel bun din Siciuan, cu Priscilla Smith în rolul principal, a avut premiera la „La MaMa“ în 1975; aceeași piesă fusese montată de Andrei Șerban în 1967, la Piatra Neamț, cu Carmen Galin. Lipsă de interes? Lipsă de energie? Lipsă de inventivitate? Chiar și formularea acestor întrebări riscă eșuarea în ridicol.

PROFIL

■ Numirea ta a fost precedată de un val de demsili. Te afectează acest lucru?

Nu. Fiecare face ce-ltaie capul și pe urmă regretă. Mulți m-au înjurat și continuă s-o facă în presă, iar o parte dintre ei – mă refer la câțiva actori – vin apoi, fără să-i chem, să-mi spună că le-au fost răstălmăcite declarațiile. Eu surâd și le cer scuze că m-au deranjat. Un fapt comic, cu toate că avem pe scenă numai tragedii: în primele zile mi s-au strecurat prin buzunar destule bilețele prin care mediocrii se turnau unul pe altul. Le-am citit, le-am dat foc și nu le-am uitat.

■ Crezi în spectacolele experimentale? De ce?

Uneori. Dar făcute nu în fața unei săli de o mie de oameni, ci a unei săli de mărimea unui teatru studențesc. Experimentele se fac la vremea lor, în tinerete, în timpul studiilor. Pe urmă începe viața adevărată a teatrului.

■ Regizorii sunt problema numărul 1. Adică nu prea sunt. Cum îi vei găsi sau cum îi vei inventa?

Am apelat la toți regizorii mari din țară și din străinătate. Unii mi-au răspuns, alții nu. Cu problema invenției de regizori se ocupă Academia de Teatru și Film, iar cu șlefuirea lor – toate teatrele. Eu cred că fiecare mare regizor din țara asta ar trebui să-și lege numele și de Teatrul Național, indiferent că nutrește simpatie sau antipatie față de cel din scaunul directorial. Problema Teatrului Național e a tuturor. Eu aș vrea ca **Scrisoarea pierdută** a lui Caragiale să fie pusă în scenă cu actorii cei mai buni din teatrele bucureștene. Să fie o chestiune de onoare pentru fiecare mare actor să joace în **Scrisoarea pierdută**. Spun unii că ea se joacă mai în fiecare seară la televiziune, dar totuși parcă locul ei e aici.

■ Un teatru oarecare poate face spectacole oarecare. De la un Teatru Național lumea se așteaptă la spectacole de importanță națională. Le întrevezi?

Da. Avem în momentul de față un mare spectacol, **Numele trandafirului**, care – din păcate – cred că nu-și va urma drumul firesc, fiindcă vechea conducere a teatrului a aprobat dramatizarea romanului și punerea în scenă a piesei fără să fi obținut aprobarea lui Umberto Eco. Iar acesta – fie din megalomanie, fie din spaimă de Vatican – se ascunde după o perdea de fum. Păcat de talentul actorilor, păcat de uriașa lor muncă și păcat de cele vreo 20 de milioane irosite.

Te întreb eu pe dumneata, Dumitru Solomon, dacă aș fi un om negru la inimă și aș da dispoziție contabililor să recupereze banii, cine ar trebui să-i plătească? (*Când aud de contabili, tac.*)

■ Dacă ai simți că treburile nu merg bine, ai avea curajul să-ți dai demisia?

Da. De altminteri, am spus unui ziarist de la „Libertatea“ că știu precis luna și ziua când voi pleca de aici.

■ Și anul?

Și. Bagă de seamă că nu aduce anul ce aduce ceasul.

■ Dacă revista „Teatrul azi“ va scrie vreun articol critic la adresa vreunul spectacol al Teatrului Național, al trimite un grup de mașiniști să-l bată pe critic, nu ml-al răspunde la „bună ziua“ sau ai încerca să ai o discuție cu autorul sau cu redactorul-șef?

Te-aș amenda să bem împreună o vodcă și să spui toată fața reală a lucrurilor. Laudele mă stânjenesc, iar înjurăturile mă mobilizează. Sunt și critici răuvoitori. Dar nu asta este sarea și piperul jurnalisticii românești. Nu sunt nebun ca să cred că numai eu sau numai Teatrul Național din București are dreptate. De altfel, megalomania a adus Teatrul Național în situația de azi, că trebuie ca într-o lună să dau drumul la cinci piese, dintre care trei românești: **Steaua fără nume**, **Patima roșie**, **Maldanul cu dragoste** (după Domnișoara Nastasia și Maldanul cu dragoste, o dramaturgie făcută de Grigore Gonța), un muzical cu cântece ale Mariei Tănase. În toamnă vom sui pe scenă trei piese contemporane.

DUMITRU SOLOMON

19 ianuarie 1994

Textul face parte din volumul Andrei Șerban sau poezia magică a geometriei, aflat în curs de publicare.